

ZAMONAVIY SHAROITDA OLIJ TA'LIM PEDAGOGIKASI:

NAZARIYA VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI

xalqaro ilmiy-nazariy anjuman

MATERIALLARI

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024 yil 20-martdagi 76-son buyrug'i hamda Buxoro davlat universiteti rektorining 2024-yil 20-maydagi "Ilmiy-amaliy anjuman o'tkazish to'g'risida" gi 340-U sonli buyrug'i ижросини таъминлаш мақсадида 2024 yil 24 may kuni Buxoro davlat universitetida "ZAMONAVIY SHAROITDA OLIY TA'LIM PEDAGOGIKASI: NAZARIYA VA AMALIYOT INTEGRATSIYASI" mavzusida Ilmiy-amaliy anjuman o'tkazilmoqda. Anjumanning maqsadi - mamlakatimizda ta'lim-tarbiya tizimini yangi bosqichga ko'tarish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini ilg'or xalqaro standartlar asosida takomillashtirish va oliy pedagogik ta'lim sifatini oshirish, pedagogik ta'lim sohasida ilg'or xorijiy tajribani keng joriy etish, pedagogik ta'lim infratuzilmasini yaxshilash bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish hamda Respublikada ushbu sohada erishilgan ilmiy natijalarni amaliyotga tatbiq qilish hisoblanadi.

Ushbu ilmiy to'plam keng ilmiy jamoatchilik, Pedagogika masalalari bilan qiziquvchilar, pedagoglar, magistrantlar va talaba yoshlarga mo'ljallangan

Taqrizchilar:

B.R.Adizov, pedagogika fanlari doktori, professor, G.T. Boymurodova, pedagogika fanlari doktori, professor

Tahrir hay'ati:

Sh.Sh.Olimov, N.N.Musayeva, Sh.X.Samiyeva, O.R.Ortiqov. Maqolalarni to'plovchi va nashrga tayyorlovchi Pedagogika kafedrasi dotsenti B.T.Jo'rayev.

Ilmiy anjumanning dasturiy qo'mitasi

1. O.X.Xamidov – Universitet rektori, i.f.d., professor, rais;
2. T.H.Rasulov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, rais muovini;
3. B.R.Adizov – BuxDU huzuridagi PKQT MO mintaqaviy markaz direktori, p.f.d., professor, a'zo;
4. Sh.Sh.Olimov – Pedagogika kafedrasi mudiri , p.f.d., professor, a'zo;
5. M.A.Jumaeva – Pedagogika kafedrasi dotsenti, p.f.f.d.(PhD), kotib;
6. F.N.Nurulloev – Ilmiy tadqiqod va inovatsion faoliyatni rivojlantirish departamenti boshlig'i, a'zo;

Ilmiy anjumanning tashkiliy qo'mitasi

1. T.H.Rasulov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, rais;
2. Sh.Sh.Olimov – Pedagogika kafedrasi mudiri, p.f.d., professor, rais muovini;
3. O'.U.Rashidov – Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektor, a'zo;
4. F.N.Nurulloev – Ilmiy tadqiqod va inovatsion faoliyatni rivojlantirish departamenti boshlig'i, a'zo;
5. A.Sh.Inoyatov – Sport faoliyati va pedagogika fakulteti dekani, a'zo
6. N.N.Musaeva – Pedagogika kafedrasi professori, p.f.d., a'zo
7. N.E.Azimova – Pedagogika kafedrasi professori, p.f.n., a'zo
8. B.T.Juraev – Pedagogika kafedrasi dotsenti, a'zo;
9. O.R.Ortiqov – Pedagogika kafedrasi o'qituvchisi, a'zo;
10. M.N. Amonov – Sport faoliyati va pedagogika fakulteti dekan muovini, a'zo

samarali usullaridan biri sifatida maxsus dasturlarni ishlab chiqish va tatbiq etishda deb biladi, bu dasturlar pedagogning individual rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi samarali natijalarni namoyon qiladi. Pedagogning kasbiy-pedagogik professionalligini rivojlantirish maqsadiga yo'naltirilgan bu kabi individual rivojlanish dasturlari pedagogning o'zida ma'lum sifat, BKM, kasbiy profesionalizmni takomillashtirish va rivojlantirish ehtiyojlari asosida ishlab chiqilgan bo'lishi lozim. Ushbu dasturda kasbiy faoliyatni tashkil etish uchun zarur bo'lgan kasbiy profesionalizmni shakllantirish va rivojlantirish muddatlari belgilanishi maqsadga muvofiq. Har qanday pedagog o'zi uchun shaxsiy amaliy xarakterga ega bo'lgan individual rivojlanish dasturlarini ishlab chiqar olishi, u asosida pedagogik faoliyatni yo'lga qo'yishi zarur. Uning individual rivojlanish dasturi individual ravishda o'zida kasbiy-pedagogik profesionalizmni takomillashtirish va rivojlantirish ehtiyojlariga tayangan holda ishlab chiqilsagina yuqori samaradorlikka erishiladi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabr "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-sonli Farmoni.
2. Ejak Ye.V. Psixologicheskoe obespechenie professionalnogo razvitiya pedagoga v usloviyax riskov sovremennogo obrazovaniya. diss... dok.psixol. nauk. – Rostov-na-Donu.: 2017. - 315 s.
3. Muslimov N.A va boshqalar. Pedagogik kompetentlik va kreativ asoslari. O'quv-metodik qo'llanma. – T.: "Sano-standart", 2015. – 120 b.
4. <http://bimm.uz> – Oliy ta'lim tizimi pedagog va rahbar kadrlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish bosh ilmiy-metodik markazi

OLIJ TA'LIM TIZIMIDA YANGI TA'LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH

Sh.Sh.Olimov,

BuxDU pedagogika kafedrasi mudiri, p.f.d., professor

Uzluksiz ta'lim tizimida yangi pedagogik texnologiyalarning rivojlanib borishi, ta'limning yangicha metodlaridan keng foydalanish, moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalar imkoniyatlaridan ta'lim jarayonida samarali foydalanish, masofadan ta'lim olish platformalarini joriy etish, ta'lim muassasalarining mintaqaviy va xalqaro miqyosda integratsiyalashuvi, ta'lim sohasidagi xalqaro hamkorlikning rivojlantirilishi hamda ta'lim sifatini boshqarishga xalqaro standartlar talablarini joriy etish tizimni rivojlantirishning istiqbolli yo'nalishlari hisoblanadi.

Hozirgi kunda jahonda ta'lim tizimida XI asr ko'nikmalaridan "4 K" modelini qo'llash amaliyotini ta'lim jarayoniga olib kirish, uning nazariy asoslari va uslubiy vositalarini ishlab chiqish zarurati paydo bo'ldi. Bu shuni ko'rsatadiki, talabada kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, kreativ fikrlash, kritik (tanqidiy) fikrlash, kooperativ (hamkorlik) ko'nikmalarni rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratish dolzarb ehtiyojga aylandi.

Zamonaviy ta'limda "longlife learning" ya'ni hayot davomida o'qish yo'nalishining maydonga kelishi har bir mutaxassisning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini yaratishi ma'lum. Ta'lim jarayonida zarur bilim va ko'nikmalar, uzluksiz kasbiy rivojlanish, faoliyatning muhim turlariga nisbatan tajribalar to'plami shakllanadi. Bunday ta'lim ma'lum qobiliyatlarning rivojlanish darajasini belgilaydi va hatto mutaxassisning individualligi yoki shaxsiy xususiyatlarini to'g'rilaydi va shakllantiradi.

Oliy ta'lim muassasasida pedagogika yo'nalishidagi fanlar bo'lajak o'qituvchilarda zamonaviy ta'lim muammolari va ularni hal qilish variantlarini loyihalash nuqtai nazarini kengaytiradi, ularda yangi ta'lim texnologiyalari tushunchasi, Oliy ta'lim muassasasida yangi ta'lim texnologiyalarini qo'llash, xorijiy davlatlarning ilg'or pedagogik tajribalari haqidagi bilimlarni egallashga xizmat qiladi.

Ta'lim texnologiyasi o'rganishni osonlashtirish uchun kompyuter texnikasi, dasturiy ta'minot, zamonaviy ta'lim nazariyasi va amaliyotidan birgalikda foydalanishdir. **Edtech** tushunchasi ko'pincha ta'lim texnologiyasini yaratuvchi kompaniyalar sanoatini nazarda tutadi. Amaliy ta'lim tajribasidan tashqari, ta'lim texnologiyasi aloqa, ta'lim, psixologiya, sotsiologiya, tibbiy bilimlar, sun'iy intellekt, informatika kabi turli fanlar asosidagi nazariy bilimlarga asoslanadi. U o'rganish nazariyasi, kompyuterga asoslangan ta'lim, onlayn ta'lim (longlife learning) va mobil texnologiyalar qo'llaniladigan **m-learning** va kabi bir qancha sohalarni o'z ichiga oladi.

Ta'lim kommunikatsiyalari va texnologiyalari assotsiatsiyasi **ta'lim texnologiyasini** tegishli texnologik jarayonlar va resurslarni yaratish, ulardan foydalanish va boshqarish orqali o'rganishni osonlashtirish hamda samaradorlikni oshirishni o'rganish amaliyoti deb ta'riflagan. U ta'lim texnologiyasini o'rganish uchun jarayonlar va resurslarni loyihalash, ishlab chiqish, ulardan foydalanish, boshqarish va baholash nazariyasi hamda amaliyoti sifatida ko'rsatdi. Shunday qilib, ta'lim texnologiyasi barcha haqiqiy va ishonchli amaliy ta'lim fanlariga, masalan, asbob-uskunalar, shuningdek, ilmiy tadqiqotlar natijasida olingan jarayonlar va natijalarga tegishli bo'lib, ma'lum bir kontekstda nazariy, algoritmik yoki evristik jarayonlarga murojaat qiladi va albatta, bunda jismoniy aralashuvni nazarda tutadi.

Yangi ta'lim texnologiyasi - ta'lim samarasini oshirishda texnologiyani ijobiy tarzda integratsiyalash jarayoni bo'lib, u yanada xilma-xil o'quv muhitida ta'lim oluvchilarning undan foydalanishni, shuningdek, umumiy topshiriqlarini o'rganish usulini ta'minlaydi.

Ta'lim texnologiyasi — bu ta'lim texnologiyasi sohasida o'qitilgan shaxs. Ta'lim texnologiyalari o'rganishni yaxshilash uchun jarayon va vositalarni tahlil qilish, loyihalash, ishlab chiqish, amalga oshirish va baholashga harakat qilinadi. Zamonaviy yangi ta'lim texnologiyalari bugungi kunda zamonaviy jamiyatning muhim qismidir. Yangi ta'lim texnologiyasi: elektron ta'lim texnologiyasi, ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash (AKT), edtech ta'lim texnologiyasi, multimediali ta'lim, kompyuter asosida olinadigan ta'lim (CBI), kompyuter asosida boshqariladigan o'qitish, internetga asoslangan ta'lim (IBT), moslashuvchan ta'lim, veb trening (WBT), onlayn ta'lim, raqamli hamkorlik ta'limi, taqsimlangan ta'lim, kompyuter vositachiligidagi aloqa, kiber-ta'lim va multimodal ta'lim, virtual ta'lim, shaxsiy ta'lim muhitlari, tarmoqqa ulangan ta'lim, virtual o'quv muhitlari (VLE) (ular o'quv platformalari deb ham ataladi), **m-learning** - hamma joyda o'rganish va raqamli ta'lim kabi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ushbu ko'plab atamalarning har birining o'ziga xos xususiyatlari mavjud.

Ta'lim oluvchilarga osonroq, tezroq, aniqroq yoki arzonroq usullarda o'rganishga yordam berish zamonaviy ta'lim sohasining doimiy muammosidir. Yozuv doskalar kamida ming yil davomida ishlatilgan. Ta'limiy ma'lumotlar turli mandalar, kitoblar va risolalarda to'plangan.

Yangi ta'lim texnologiyalarida kompyuterga asoslangan treninglar darslik, qo'llanma yoki fanni o'zlashtirishga asoslangan ko'rsatmalardan an'anaviy o'rganish metodologiyasidan tashqari o'rganishni rag'batlantiradi. Kompyuterga asoslangan treninglar bosma o'quv materiallariga yaxshi muqobil bo'lishi mumkin, chunki o'rganishni yaxshilash uchun boy media, jumladan, video yoki animatsiyalarni kiritish mumkin. Biroq kompyuterlar orqali o'rganish ba'zi qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Odatda, samarali kompyuterga asoslangan treninglar juda katta resurslarni talab qiladi. Bunday dasturlarni ishlab chiqish uchun dasturiy ta'minot ko'pincha fan bo'yicha mutaxassis yoki o'qituvchi hamda dasturchilar tarkibidan iborta bo'lganidagina samaraliroq bo'ladi.

Ta'lim tizimiga yangiliklarni olib kirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanish bugungi kun ta'lim tizimi oldiga qo'yilgan muhim vazifalardan biridir. Yangi ta'lim texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, o'quv-tarbiya samaradorligini oshirish uchun tinimsiz izlanish bugungi kunning ehtiyojiga aylandi. Bolaning ongi va tafakkuri endi shakllanib kelayotgan oliy ta'limda tarbiyachi-fasilitatorning mahorati, mashg'ulotlar jarayoniga yangi ta'lim texnologiyalarni mohirona tadbiq eta olishi, talabalarda tayanch kompetensiyalarini shakllantirishning yangi - yangi yo'l va usullarini izlashi, ilg'or pedagogik tajribalardan ijodiy foydalana olishi juda muhimdir. Bu pedagogic ijodiyot deb ham ataladi.

Oliy ta'lim muassasasining zamonaviy pedagogi - o'z mohiyatiga ko'ra yangi bilimlarni hosil qilish va takomillashtirishning kasbiy, maxsus ustasidir. Pedagogik izlanish o'qitishda doimo ma'lum yo'nalishdagi subyektga nisbatan aniq qaratilgan bo'ladi. Oliy ta'lim sohasi mutaxassisining pedagogik izlanishlari natijasida muammolarning namoyon bo'lish shakllari, kundalik, o'quv-tarbiyaviy, integratsion mashg'ulotlar, faoliyat markazlarida muammolarning nostandart yechimlari, pedagogik ta'sir usullarining metodik va nazariy jihatdan mukammal ishlab chiqilishi, ixtiro etilishi va takomillashuvi hamda ulardan samarali foydalanishda ko'rinadi.

Yangi ta'lim tizimini rivojlantirish deganda o'z mazmuniga o'tmishning qimmatbaho ma'naviy qadriyatlarini kiritish orqali retrospektiv usullari elementlarini qo'llagan va unutilayozgan metodlatni qayta tiklashdan maqsad o'tmish oldida egilish emas, balki unga tayanib, rivojlanishning yangi prospektiv pog'onasiga chiqish demakdir.

Yangi ta'lim texnologiyaning o'z tarkibi va mazmuni bo'yicha takomillashuvi, uning oliy ta'limda olib boriladigan o'quv faoliyati sifatidagi samaradorligining ortishi uzluksiz davom etadi. Bunday dinamik jarayon oliy ta'lim tizimida sodir bo'ladigan o'zgarishlar bilan garmonik tarzda kechadi. Shu sababdan yangi ta'lim texnologiyalarining umumiy tavsifi va tarkibiy mazmuni uning ijtimoiy hodisa ekanligida namoyon bo'lib, ta'lim-tarbiya masalalari bilan bog'liq maqsad va vazifalar, motiv va ehtiyojlar, talab va manfaatlar, qiziqish va xohishlarni amalga oshirishda namoyon bo'ladi.

Yangi ta'lim texnologiyalarining manbalari ijtimoiy-ma'naviy o'zgarishlar, yangi pedagogik-psixologik jarayonlar va boshqa yo'nalishning integrativ va differensial rivojlanishi, dunyo pedagogikasi va milliy (mahalliy) pedagogikaning boy va ilg'or tajribasi, xalq pedagogikasining tarixiy va zamonaviy shartlaridan kelib chiqadi. Shunday ekan, yangi ta'lim texnologiyalari muttasil ravishda pedagogikaning **asosiy («oltin») qoidasini** bajarishga, ya'ni **ta'lim va tarbiyaning birligini** ta'minlashga xizmat qilishi lozim. Bunda izchillik, maqsadlilik, umumiylik, hamkorlik kabi tamoyillar bilan bir qatorda ta'lim texnologiyalarining ijtimoiy, falsafiy, metodologik, didaktik, pedagogik, psixologik, fiziologik, gigiyenik, mafkuraviy, huquqiy-me'yoriy, iqtisodiy, tarixiy, nazariy va amaliy asoslari birdek ahamiyatga ega. Pedagog va bolaning maqsadli ta'limiy hamkorligiga daxldor tamoyillarning amal qilishi esa o'quv jarayonining sifat va samaradorligini ta'minlashning qudratli omili bo'lib hisoblanadi. Yangi ta'limiy jarayonda pedagogik texnologiyaning barcha tamoyillari o'zaro aloqadorlikda va bir-birini taqozo etgan holda amal qiladi. Yangi ta'lim texnologiyalarining pedagog tomonidan o'qitish (tarbiya) vositalari yordamida bolaga ta'sir ko'rsatishi va bu faoliyat mahsuli sifatida ularda oldindan belgilab olingan shaxs sifatlarini shakllantirish jarayoni desak bo'ladi. Maktabgacha ta'limda yangi ta'lim texnologiyalarini amaliyotga joriy etish mumkin bo'lgan ma'lum pedagogik tizimning loyihasi bo'lib hisoblanadi.

Oliy ta'lim jrayoniga yangi ta'lim texnologiyasi, yangi pedagogik tajriba, yangi pedagogik texnologiya, axborot texnologiyalari, yangi tajriba, novator pedagoglar tajribasi, innovatsion ta'lim metodlari, tarbiyalashning yangi usullari kabi tushunchalarni qamrab olishi bilan birgalikda ta'lim jarayoni oldiga qo'yilgan maqsadga erishishning yo'li, o'ziga xos instrumenti bo'lib hisoblanadi. Demak, yangi ta'lim texnologiyalari asosida maktabgacha ta'lim yoshidagi bolaning umumiy va maxsus rivojlanishidagi muammolarni hal etish vazifalarni ham samarali amalga oshirish, shu sohadagi maqsadga erishishning yangicha yo'li bo'lib hisoblanadi.

Bu hujjatlarga ko'ra, maktabgacha ta'limda yangi ta'lim texnologiyalar 3-7 yoshdagi bolalar rivojlanishi uchun mas'ul shaxslar va pedagoglarning o'zaro hamkorligini yangi formatda, ya'ni "bolaning ovozini eshitish", uning fikrini hurmat qilish, shuningdek, bolalarning o'quv jarayonlarida ishtirok etish imkoniyatlarini rivojlantirish va ko'paytirishga asoslangan holda ta'limiy va rivojlanish faoliyati uchun mavzularni tanlashda bolalar tashabbusi va imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilishi lozim. Bunda har bir bola individual tarzda va kichik guruhlarda ishlash uchun rivojlanish markazini tanlash, kun davomida o'quv faoliyatini birgalikda rejalashtirish, kun davomida ta'lim olshni rivojlantiruvchi muloqot orqali birgalikdagi faoliyatga asoslanishini ta'minlashi lozim.

Oliy ta'limda yangi ta'lim texnologiyalarining ahamiyati ushbu tizimning o'z maqsad va vazifalaridan kelib chiqadi. Bugungi kunda mamlakatimizda oliy ta'lim muassasasi zamonaviy talablar asosida talabning shaxsiy ehtiyojlarini hisobga olgan holda talabalar rivojlanishiga qo'yilgan davlat talablari asosida hamda o'quv dasturiga muvofiq bolaning har tomonlama va barkamol rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratishni maqsadli rag'batlantirish zaruriyatini yuzaga keltirdi. Bunda talabalarning ilk rivojlanishi masalalarida oila va mahalliy jamoatchilik o'rtasida o'zaro hamkorlikni tashkil etish va amalga oshirish yangi ta'lim texnologiyalarini to'g'ri qo'llash zaruratini keltirib chiqarmoqda. Bunda Davlat o'quv dasturini amalga oshiruvchi pedagog bolaning shaxsiga hurmat ko'rsatishi va ta'lim-tarbiya jarayonini bolaning rivojlanish xususiyatlariga muvofiq tarzda tashkil qilishi zarur hisoblanadi.

Yangi ta'lim texnologiyalarini amalga oshiruvchi har bir pedagog fasilitator (qulay, yengil va osonlashtiruvchi) sifatida bolalarga ta'lim va tarbiya berishda o'z bilimi, ko'nikma va resurslaridan foydalanadi. Oliy ta'limda pedagog ta'lim va tarbiya jarayonini rejalashtiradi, talabning har tomonlama rivojlanishiga va uning salohiyatlarini ochishga hissa qo'shadigan rivojlantiruvchi muhitni yaratadi. Buning uchun pedagog bolaning rivojlanish xususiyatlarini biladi, uning his-tuyg'ularini tushunadi, har bir bolaning ehtiyojlari va qiziqishlarini aniqlaydi va hisobga oladi. Yangi ta'lim texnologiyalarini amalga oshiruvchi pedagog guruhda shunday inklyuziv muhit yaratadiki, unda har bir bola o'zini ardoqli, qobiliyatli va ta'lim jarayoniga jalb qilinganligini his qilishi kerak. Shuningdek, talabning mustaqil harakat qilish, natijalarga erishish va yutuqlarni amalga oshirish hamda ulardan zavqlanish qobiliyatini rivojlantirishga hissa qo'shadi. Zarurat bo'lganida, har bir bola tarbiyachidan yordam va dalda olishi mumkinligiga ishonch hissini paydo qilishi lozim. Oliy ta'lim jarayonida Yangi ta'lim texnologiyalarini qo'llash amaliyotida bolaning o'yin o'ynash huquqi alohida tan olinadi. Bunda ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etishda o'yinning bola uchun ahamiyati, uning pedagogik imkoniyatlari inobatga olinadi. Chunki o'yin orqali ta'lim olish talabalarning o'zlashtirishi va rivojlanishining muhim yondashuvlaridan biri bo'lib hisoblanadi. Shuning uchun zamonaviy ta'limda o'yin jarayonlarida yuzaga keladigan holatlar talabani o'zi va atrofidagi dunyoni o'rganishga undashda tabiiy vosita sifatida tan olinadi.

Yangi ta'lim texnologiyalarida bolaning shaxsiyati, uning bilish, ijtimoiy-hissiy, ijodiy va jismoniy jihatlarini rivojlantirish oliy ta'limning bosh vazifasi sifatida e'tirof etiladi. Talabning tengdoshlari va katta yoshlilar bilan o'zaro munosabati, nutq va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish ularda dunyoni bilishga yordam beradi, uning tajriba va imkoniyatlari tizimini takomillashtirib boradi. Yangi ta'lim texnologiyalarini maktabgacha ta'lim jarayoniga tatbiq etishning yana bir afzalligi shundaki, ushbu ta'lim jarayoni boshqa talabalar bilan hamkorlikda ta'lim olish imkoniyatini ham yaratadi va talabalarga tavakkal qilish, xato qilish va qiyinchiliklarni yengish imkonini beradi, eng muhim jihati, ta'lim olishni quvonchli qiladi, bolalarning tasavvurini va ijodkorligini rivojlantiradi.

Ma'lumki, yangi ta'limiy faoliyat har xil muhit va jarayonda bo'lishi mumkin. Bunda talabalar guruhining tashabbusi bilan to'laligicha erkinlik, pedagogning minimal aralashuvi asosida yoki to'liq pedagog tomonidan tashkil etilgan hamda uning ko'rsatmalari yordamida amalga oshiriladi.

Oliy ta'lim tashkilotlarida Yangi ta'lim texnologiyalarini qo'llashning erkin muhitga asoslanishi ahamiyatini tushunish va e'tirof etish bilan birga, uyushgan holatda pedagogning hal qiluvchi rolini ham tan olish kerak. Bunda ta'lim va tarbiya jarayoni bilish ehtiyoj va motivatsiyalarini ta'minlashi, rivojlantiruvchi muhit esa bolaning tayanch (ijtimoiy, kommunikativ, shaxsiy, bilish) kompetensiyalarni shakllanishi imkoniyatlariga hissa qo'shishi kerak. Yangi ta'lim texnologiyalari uchun qulay sharoit yaratish, ya'ni talabalarni yetarli vaqt, joy, qo'llab-quvvatlovchi resurslar, jihozlar bilan ta'minlash juda muhimdir.

Yangi ta'lim texnologiyalarni qo'llashda rivojlantiruvchi muhitning samarali mazmuni oliy ta'lim tashkilotining sharoitlari va imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda rivojlanishning (jismoniy rivojlanish: ijtimoiy-hissiy rivojlanish; nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalarining

shakllanishi; bilish jarayonlarining rivojlanishi va ijodiy) sohalari kompetensiyalarini shakllantirishni to'laqonli ta'minlashi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. (1-jild). – Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 592 b.
2. Olimov Sh.Sh., Hasanova Z.D. Pedagogik texnologiyalarni o'quv – tarbiya jarayoniga qo'llash. –T.: «Fan va texnologiya», 2014. - 184 bet.
3. Sayidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiya mohiyati. // J. Xalq ta'limi. 1991, 1-son, 97-102 betlar.

УДК 37.01

**К РАССМОТРЕНИЮ ОСОБЕННОСТЕЙ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ:
ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И КРИТЕРИИ НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ**

Сафаралиев Б. С., Мазурова И. К.

**Челябинский государственный институт культуры
Г. Челябинск, Российская Федерация**

Аннотация: на страницах представленной статьи, авторами рассматриваются основные подходы к определению понятия «особенностей современной молодёжи» в рамках современной науки. Проанализировав и систематизировав теоретико-методологические основы изучения и подходы к определению сущности молодёжи. Подчеркивается стратификационный подход, основанной на условном делении общества по демографическому принципу, где молодёжи в рамках этого подхода представляет собой социально-демографическую группу, хронологически ограниченную возрастом и имеющую специфичные социальные роли и позиции.

Ключевые слова: особенности современной молодёжи, подходы, общества, группы, демография, стратификационный подход, социальная роль, социализация.

Annotation: on the pages of the presented article, the authors discuss the main approaches to defining the concept of “features of modern youth” within the framework of modern science. Having analyzed and systematized the theoretical and methodological foundations of the study and approaches to determining the essence of youth. The stratification approach is emphasized, based on the conditional division of society according to demographic principles, where youth, within the framework of this approach, represents a socio-demographic group, chronologically limited by age and having specific social roles and positions.

Key words: features of modern youth, approaches, societies, groups, demography, stratification approach, social role, socialization.

Молодёжь представляет собой неотъемлемую и сложную часть общества. Она является субъектом многоплановых социальных отношений. Молодёжь выступает «основным носителем интеллектуального потенциала», представляет собой главный источник пополнения трудовых ресурсов и во многом задаёт вектор развития общества. Понятие «молодёжь» является широкоупотребительным, однако в настоящий момент в отечественной науке не существует единого подхода к его определению.

Отсутствие единой трактовки связано со сложностью, динамичностью и многогранностью процесса развития человека, а также с необходимостью учитывать общественно-политический контекст данного развития при формулировании определения. Так, философ и социолог И. М. Ильинский писал: «Молодежь – понятие конкретно-историческое, зависящее от характера и уровня развития общества. Определённого, раз и на все времена, всеми приемлемого понятия «молодежь» в мире никогда не было, нет и быть не может» [15, стр. 54].

О.Х. Хамидов. ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТЛАШГАН ЖАМИЯТДА ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	3
--	---

1-ШЎБА: СИФАТЛИ ТАЪЛИМ ЙЎЛИДА РАҚОБАТБАРДОШ МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАШНИНГ ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ .....

А.С.Гаязов, А.А.Гаязов, ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА «ПИТЧИНГ» В УПРАВЛЕНИИ РАЗВИТИЕМ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	5
В.Р.Адизов, PEDAGOGNING KASBIY PROFESSIONALLIGI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	9
Sh.Sh.Olimov, OLIY TA’LIM TIZIMIDA YANGI TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	11
Сафаралиев Б. С., Мазурова И. К. К РАССМОТРЕНИЮ ОСОБЕННОСТЕЙ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ: ПОНЯТИЕ, СУЩНОСТЬ И КРИТЕРИИ ПРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ	15
Рыбакова Е.В., Рыбаков Д.Г. УСЛОВИЯ ВЗРЫВНОЙ САМОАКТУАЛИЗАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ВЫСШЕГО ЗВЕНА ОБРАЗОВАНИЯ	20
Olimov Shirinboy Sharofovich, Sadullayev Ibrat Shuxratovich. ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION FOR STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	24
Мусаева Номира Низомовна. ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ	28
Рыбакова Е.В., Султанова Р.М., Гаязова Г.А. ДИАЛЕКТИКА СОЦИАЛЬНОГО ОТРАЖЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ЕВГЕНИКИ В СИСТЕМЕ АНАЛИТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ-ДЕФЕКТОЛОГОВ	30
Samiyeva Shaxnoz Xikmatovna. AKMEOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA O‘QITUVCHINING INNOVATSION FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH	34
Nasirova Shaira Narmuradovna, Khalikov Muhriddin Mardikulovich, Isakov Abror Fakhriddinovich. CHARACTERISTICS OF TECHNOLOGICAL ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS	36
Ergashov Mansur Yarashovich. THE ROLE OF DISTANCE EDUCATION IN MODERN EDUCATION SYSTEM	38
Muslima Bozorova, TALABALARDA ETNOPEdagogIK KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH	40
Boltaeva Zulfiya Zarifovna, APPLICATION OF ELEMENTS OF RESEARCH ACTIVITY IN CLASSES WITH UNIVERSITY STUDENTS	43
Sadullayev Ibrat Shuxratovich. STRATEGIES FOR IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION IN THE FORM OF CORRESPONDENCE EDUCATION	45
N.E.Azimova, TA’LIMNI TASHKIL ETISH SHAKLLARI VA ULARNING DIDAKTIKADA RIVOJLANISHI	48
Qurbonova O‘lmasoy Usmonovna, SIFATLI TA’LIM YO‘LIDA RAQOBATBARDOSH MUTAXASSIS KADRLARNI TAYYORLASHNING INNOVATSION YO‘LLARI	50
M.A.Jumayeva, BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISHGA TAYYORLASH	53
Gasanova Rushana, OLIY TA’LIM TIZIMIDAGI O‘QITUVCHILARNING O‘QUVCHILARNI TADBIRKORLIKKA YO‘NALTIRIB O‘QITISHDA KASBIY -PEDAGOGIK MAHORATI . 56	
Sharapov Shukhrat Shokirovich. THE RIGHT TO EDUCATION AS A MEANS OF DEVELOPING A LIFELONG EDUCATION SYSTEM: INTERNATIONAL EXPERIENCE 58	
Shaydullayeva Kamola Shapulatovna. BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA PEDAGOGIK TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH IMKONIYATLARI	60